

УДК:339.378.2

В.П. Чебанова, магістр

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

**СУЧАСНИЙ СТАН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ,
ЯК ЕКОНОМІЧНОГО ЦЕНТРУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

У статті досліджено динаміку та тенденції розвитку Європейського союзу як одного із економічних центрів світового господарства. Метою дослідження є обґрунтування місця та ролі Європейського союзу у світовому господарстві, а також аналіз динаміки та тенденції його розвитку.

***Ключові слова:** економічні центри; Європейський союз; тенденції розвитку; економічні переваги; ефективність.*

Постановка проблеми. Поняття «центри світової економіки» означає, що певні країни в світовій господарській системі володіють найбільшим, порівняно з іншими країнами, економічним та науково-технічним потенціалом, фінансовими ресурсами, широкими і різноманітними зовнішньоекономічними зв'язками, великим впливом на світову економіку і світову політику, які є стимулюючими і системоутворюючими факторами в процесах світової інтеграції та глобалізації. Існування таких центрів – незмінний атрибут світової економіки на всьому протязі її історії.

США, країни Європейського союзу і Китай володіють найбільшими за розміром обсягами валового виробничого продукту (ВВП), домінують у світовому експорті товарів і послуг, на світовому ринку капіталів. Політичні та економічні рішення цих економічних центрів надають надзвичайно сильний вплив на хід світових подій, також вони мають великий вплив в світі, користуються великим авторитетом у світовому співтоваристві, тому вивчення економічних центрів сучасного світового господарства є актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та іноземних авторів присвячують свої дослідження вивченням сучасних світових економічних центрів. Серед них Авдокушкін Є.Ф. [1], Бетелл Т. [2], Білорус О.Г. [3], Долгов С.І. [4], Доронин І.П. [5], Шнирков О.І. [6], Юданов Ю.М. [7] та ін.

Незважаючи на значні досягнення в цієї області, є ряд проблем, які залишаються предметом дискусій і обговорень вчених-економістів.

Мета статті - на основі дослідження передумов становлення сучасних світових економічних центрів визначити сучасний стан та тенденції розвитку Економічного союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський союз (ЄС) – економічне і політичне об'єднання 28 європейських держав. Націлений на регіональну інтеграцію, Союз був юридично закріплений Маастрихтським договором в 1992 р. (набрав чинності 1 листопада 1993 р.) на принципах Європейських співтовариств. З п'ятьмастами мільйонами жителів частка ЄС як цілого у світовому валовому внутрішньому продукті становила в 2013 р. близько 23 % за номінальним значенням і близько 19 % – за паритетом купівельної спроможності [1, с. 66-100].

За допомогою стандартизованої системи законів, що діють у всіх країнах союзу, був створений спільний ринок, який гарантує вільний рух людей, товарів, капіталу і послуг, включаючи скасування паспортного контролю в межах Шенгенської зони, до якої входять як країни-члени, так і інші європейські держави. Союз приймає закони (директиви, законодавчі акти та постанови) у сфері правосуддя і внутрішніх справ, а також виробляє спільну політику в галузі торгівлі, сільського господарства, рибальства та регіонального розвитку. Дев'ятнадцять країн союзу ввели в обіг єдину валюту, євро, утворивши Єврозону.

Офіційною валютою Європейського союзу є євро. У Пакті про стабільність і зростання викладені податкові критерії для підтримки стабільності та економічного зближення. Євро також є найбільш поширеною валютою в країнах ЄС, яка вже використовується в 19

держав-членах, відомих як Єврозона. Всі інші держави-члени, за винятком Данії та Сполученого Королівства, які мають спеціальні відмови, взяли зобов'язання з переходу на євро після того, як вони виконають вимоги, необхідні для переходу. Швеція, хоч і дала відмову, але заявила про можливе приєднання до Європейського механізму валютних курсів який є попереднім кроком до вступу. Інші держави мають намір приєднатися до євро через свої договори про приєднання [3, с. 387-396].

Європейський союз являє собою найбільше у світі економічне і політичне інтеграційне об'єднання і займає позиції одного з лідерів сучасної світової економіки. Разом з тим з урахуванням фактора зростання у світовій економіці (сукупному світовому ВВП) питомої ваги Китаю та деяких інших країн, що розвиваються, частка Європейського союзу в довготривалій перспективі буде скорочуватися. Частка ЄС, яка становила в 2005 р. 23,7 %, в 2020 р. повинна скласти 17,6 % сукупного світового ВВП. Розпочата в 2008 р. світова фінансово-економічна криза негативним чином позначилася на становищі ЄС в цілому та на становищі окремих держав, що входять до його складу.

Як і інші суб'єкти сучасного світового господарства, ЄС має надати відповіді на виклики глобалізації економіки та ті кардинальні зрушення, які відбуваються в світовому господарстві з початку XXI ст., вирішити демографічні та енергетичні проблеми, які можуть придбати для Європейського союзу кризовий характер. Актуальними завдання для ЄС є істотне підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки Євросоюзу в цілому, окремих її галузей і підприємств [4; 6].

Перед ЄС стоять також актуальні завдання здійснення реформ як на рівні співтовариства в цілому, так і на рівні окремих країн-учасниць, орієнтованих на підвищення ефективності державної політики в економічній і соціальній сферах. Іншими словами, стоять завдання суттєвої модернізації економіки, її структурного вдосконалення на основі інноваційного розвитку та підвищення динамічності та ефективності. ЄС має подолати нинішня відставання від США по ряду показників науково-технічного розвитку насамперед за рахунок формування та вдосконалення загальноєвропейської політики в галузі освіти, професійного навчання та перепідготовки, формування в кінцевому підсумку економіки знання. Підвищення рівня міжнародної конкуренції в інноваційних галузях вимагає подальшого розвитку і вдосконалення загальноєвропейської кооперації в галузі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) і концентрації спільних зусиль країн – учасниць ЄС на пріоритетних напрямках наукових досліджень.

Розглянемо тенденції, що реалізуються в даний час в економіці ЄС. Насамперед, це подальше зниження питомої ваги у ВВП матеріального виробництва, зокрема сільського господарства. Цій тенденції сприятимуть скорочення і поступова ліквідація державних субсидій для окремих галузей сфери матеріального виробництва (сільське господарство, гірничодобувна і металургійна промисловість, виробництво одягу, взуття та інших товарів масового попиту).

На думку керівників ЄС, це має обумовити докорінну модернізацію зазначених галузей. Одночасно з цим розвиваються такі галузі, як автомобілебудування, машинобудування, хімічна промисловість та електротехніка. Має здійснити якісні зміни в енергетиці країн ЄС, насамперед з метою подолання енергетичної залежності від зовнішніх паливно-енергетичних ресурсів, у тому числі шляхом розвитку в деяких країнах ЄС атомної енергетики, а також так званих альтернативних джерел енергії.

На економічний розвиток країн ЄС все більш впливає наростання конкуренції з боку Китаю, Індії, країн Південно-Східної Азії, Латинської Америки та ін. У зв'язку з цим аналітики очікують поступового виведення з країн ЄС (особливо «старих» членів ЄС) традиційного промислового виробництва. Одночасно з цим європейські ТНК розширюватимуть на території країн базування виробництва наукомістких товарів і послуг, що забезпечують стратегічне управління своїми зарубіжними підрозділами та подальшу експансію в світогосподарській сфері [2; с. 254].

Характерною тенденцією розвитку економіки Євросоюзу є збільшення частки галузей сфери обігу та послуг, насамперед за рахунок зростання надання фінансових і ділових послуг. Крім того, подальший розвиток повинні отримати туризм та готельний бізнес.

На основі підвищення інноваційної активності та структурних зрушень в економіці ЄС планується зниження енергоємності виробництва, а також його трудомісткості (у тому числі в сфері послуг на базі розширення використання інтернет-технологій).

Сформоване до теперішнього часу становище ЄС як інтеграційної структури і одного з лідерів світової економіки є результатом економічного і політичного розвитку даного співтовариства держав за досить тривалий час.

Незважаючи на досягнуті успіхи, в країнах ЄС зберігаються досить складні соціально-економічні проблеми. Наприклад, у більшості цих країн значний рівень безробіття, що загострився в 2008 р. світової фінансово-економічної кризи. У країнах ЄС погіршується демографічна ситуація,

наростає старіння населення. Дана ситуація ускладнюється наростанням еміграції значної частини економічно активного населення з країн Центральної та Східної Європи в розвинені країни ЄС. Крім того, зростає небезпека зростання в країнах Європейського союзу неконтрольованої імміграції, яка породжує і посилює міжнародну та соціальну напруженість. Загострилися і проблеми в рамках Економічного і валютного союзу («зони євро») ЄС [5; с. 101].

Серйозною для ЄС є проблема енергетичної безпеки, особливо вона загострилася у зв'язку з високими рівнями цін на паливно-енергетичні ресурси.

Актуальними залишаються проблеми відмінностей між країнами ЄС (а в їх рамках – і окремими регіонами) в рівнях соціально-економічного та науково-технічного розвитку, збереження відсталих і депресивних районів. В ході розширення Європейського союзу (враховуючи те, що в останні роки в нього вступали далеко не найрозвиненіші країни) ці відмінності не зменшувалися, а, навпаки, зростали. Так, у дев'яти східноєвропейських держав рівень ВВП на душу населення коливався від 30 до 70 % середнього по Європейському союзу рівня [7, с. 512-541].

Висновки. Європейський союз являє собою найбільше у світі економічне і політичне інтеграційне об'єднання і займає позиції одного з лідерів сучасної світової економіки.

Перед ЄС стоять актуальні завдання здійснення реформ як на рівні Співтовариства в цілому, так і на рівні окремих країн – учасниць, орієнтованих на підвищення ефективності державної політики в економічній і соціальній сферах, стоять завдання суттєвої модернізації економіки, її структурного вдосконалення на основі інноваційного розвитку та підвищення динамічності та ефективності. ЄС належить подолати існуючі відставання від США по ряду показників науково-технічного розвитку насамперед за рахунок формування та вдосконалення загальноєвропейської політики в галузі освіти, професійного навчання та перепідготовки, формування в кінцевому підсумку економіки знання. Підвищення рівня міжнародної конкуренції в інноваційних галузях вимагає подальшого розвитку і вдосконалення загальноєвропейської кооперації в галузі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і концентрації спільних зусиль країн – учасниць ЄС на пріоритетних напрямках наукових досліджень.

Бібліографічний список: 1. Авдокушкін Є.Ф. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник. / Є.Ф. Авдокушкін – М.:

Маркетинг, 2011. – 254 с. 2. Бетелл Т. Право Ради Європи. Прямуючи до загальноєвропейського простору / Б. Пинскер (пер.з англ.). – М.: ІРІСЕН, 2013. – 232 с. 3. Білорус О.Г. Глобальні стратегії Євросоюзу: монографія / О.Г. Білорус – К.: КНЕУ, 2014. – 528 с. 4. Долгов С.І. Єдина валюта країн Європейського союзу – євро: проблеми і перспективи / С.І. Долгов. – К.: К.І.С. – 2011. – 424 с. 5. Доронин І.П. Нові явища і тенденції в економіці та на фінансовому ринку західних країн. Гроші і кредит / І.П. Доронин. – К.: Варта, 2013. – 222 с. 6. Шнирков О.І. Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі: монографія / О.І. Шнирков. – К.: ВПЦ Київський університет, 2013. – 144 с. 7. Юданов Ю.М. Сучасна Європа: проблеми бездефіцитного бюджету / Ю.М. Юданов. – К.: К.І.С., 2012. – 750 с.

В.П. Чебанова. Современное состояние Европейского Союза как экономического центра мирового хозяйства. Предмет исследования. Динамика и тенденции развития Европейского союза как одного из экономических центров мирового хозяйства.

Цель исследования. Целью исследования является обоснование места и роли Европейского союза в мировом хозяйстве, а также анализ динамики и тенденции его развития.

Для достижения поставленной цели были определены и решены следующие задачи, отражающие логику и структуру исследования:

- определить главные экономические центры мирового хозяйства;
- исследовать современное состояние Европейского союза, как экономического центра мирового хозяйства;
- проанализировать тенденции развития Европейского союза, как экономического центра современного мирового хозяйства;
- обосновать актуальные тенденции развития Европейского союза как одного из главных экономических центров развития мировой экономики;
- проанализировать влияние Европейского союза на мировую экономику и тенденции взаимодействия.

Методы исследования. В ходе исследования применялись следующие методы: системный анализ социально-экономического развития; диалектический подход к рассмотрению экономических явлений и противоречий; логическое обобщение - для установления особенностей развития мировых экономических центров; абстрактно-логический метод - для теоретических обобщений и формулирования выводов исследования.

Результаты работы. Доказано, что Европейский союз представляет собой крупнейшее в мире экономическое и политическое интеграционное

объединение и занимает позиции одного из лидеров современной мировой экономики.

Обосновано, что на данном этапе перед Европейским союзом стоят актуальные задачи осуществления реформ как на уровне сообщества в целом, так и на уровне отдельных стран - участниц, ориентированных на повышение эффективности государственной политики в экономической и социальной сферах, стоят задачи существенной модернизации экономики, ее структурного совершенствование на основе инновационного развития и повышения динамичности и эффективности. ЕС предстоит преодолеть существующие отставание от США по ряду показателей научно-технического развития, в первую очередь, за счет формирования и совершенствования общеевропейской политики в области образования, профессионального обучения и переподготовки, формирования, в конечном итоге, экономики знания. Повышение уровня международной конкуренции в инновационных отраслях требует дальнейшего развития и совершенствования общеевропейской кооперации в области научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ и концентрации совместных усилий стран - участниц ЕС на приоритетных направлениях научных исследований.

Сфера применения результатов. Полученные результаты могут быть использованы при разработке и реализации стратегических программ развития экономики страны и определения своего места в мировой экономике.

Ключевые слова: экономические центры; Европейский союз; тенденции развития; экономические преимущества, эффективность.

V.P. Chebanova. The current state of the European Union as an economic center of the world economy. Purpose of the study. The dynamics and development trends of the European Union as one of the economic centers of the world economy.

The purpose of the study. The study aims to study the place and role of the European Union in the global economy, as well as analysis of the dynamics and development trends.

To achieve this goal have been identified and solved the following problems, which reflect the logic and structure of the study:

- identify the main economic centers of the world economy;
- examine the current state of the European Union, as an economic center of the world economy;
- to analyze trends in the development of the European Union, as the economic center of the modern world economy;

- justify the current development trends of the European Union as one of the main economic centers of the world economy;
- analyze the impact of the European Union on the global economy and trends in the interaction.

Methods. The study used the following methods: a systematic analysis of the socio-economic development; dialectical approach to the review of economic developments and contradictions; logical generalization - to establish the characteristics of the development of world economic centers; abstract-logical method - for theoretical generalizations and draw conclusions of the study.

The results. It is proved that the European Union is the world's largest economic and political integration association and occupies the position of one of the leaders of the modern world economy.

It is proved that at this stage, to the European Union are the urgent tasks of the reform at the level of the community as a whole, and at the level of individual countries - participants, focused on improving the efficiency of public policy in the economic and social spheres, are tasks essential modernization of the economy, its structure improvement based on innovative development and increase agility and efficiency. EU to overcome the existing gap with the US on a number of indicators of scientific and technological development, primarily due to the formation and improvement of the European policy in the field of education, vocational training and retraining, in the end, the knowledge economy. Increased international competition in innovative sectors requires further development and improvement of pan-European cooperation in the field of research and development activities and the concentration of joint efforts of the countries - participants of the EU research priorities.

Scope results. The results can be used in the development and implementation of strategic programs for the development of the economy and determining its place in the global economy.

Keywords: economic centers; European union; development trends; economical advantages, efficiency.